

Denk goed na voor je iets deelt

De privacybalans

De leerlingen denken na over welke gegevens ze soms (on)bewust delen bij het gebruik van specifieke apps.

Doelstellingen

- ✓ **Leren op de hoogte te zijn** van het onbewust delen van data.
- ✓ **Kiezen** welke data je wel en niet deelt.
- ✓ **Weten dat het gebruiken** van apps soms risico's met zich meebrengt (op het gebied van privacy).

Even praten

De dag van vandaag delen we online veel persoonlijke gegevens/ informatie zonder dat we dat altijd doorhebben. Denk maar aan specifieke apps die we enkel kunnen gebruiken als we bepaalde toestemming geven (de kleine lettertjes). Met deze toestemming kunnen de apps bijvoorbeeld gegevens over ons verzamelen. Denk maar aan populaire apps zoals Snapchat, TikTok, YouTube, Brawlstars, Temu (een online webshop) en TenTen (een walkie-talkie app).

Soms doen apps of bedrijven heel vaag over welke gegevens ze precies over jou verzamelen en vaak vermelden ze dit dan ook nog enkel in de kleine lettertjes die niemand leest! De hoeveelheid gegevens die je deelt in ruil voor het gebruik van die diensten/ apps wordt ook wel de privacybalans genoemd. Hierbij moet je letterlijk een balans of afweging maken: gebruik ik de app (gratis) in ruil voor mijn persoonlijke gegevens?

Activiteit

Wat heb je nodig?

- Bord
- Post-its en schrijfmateriaal
- Activiteitenblad quiz: de privacybalans

In deze activiteit wordt het voorbeeld van TikTok gebruikt, maar andere apps zoals Snapchat, Instagram, Temu of TenTen kunnen ook gebruikt worden. Vraag zeker eens rond bij de leerlingen welke app ze het meest gebruiken op dit moment!

1. Maak de balans

Teken (of projecteer) een afbeelding van een klassieke balansweegschaal op het bord. Bij de linkerkant schrijf je een plusteken, bij de rechterkant een minteken. Deel vervolgens twee post-its uit aan elke leerling.

Stel hen deze 2 vragen:

1) Wat vind jij leuk aan TikTok? (Of waarom gebruik je de app).

2) Weet je wat de app in ruil krijgt voor jouw gebruik? (Wat zou de app allemaal over jou kunnen weten/verzamelen?)

De leerlingen schrijven een antwoord op hun post-its op en plakken ze daarna op het bord aan de juiste kant van de weegschaal. Overloop vervolgens samen met hen de verschillende antwoorden. Zijn ze het eens met elkaar over welke gegevens ze mogelijks delen met de apps? Gebruiken ze de apps voor dezelfde redenen

2. Keuzes maken

Verwijder de post-its uit stap 1 van het bord en geef elke leerling enkele nieuwe post-its. In dit tweede deel wegen de leerlingen enkele voor- en nadelen tegen elkaar op. Schrijf de onderstaande stellingen/dilemma's op het bord en vraag de leerlingen om de voor- en nadelen van elk dilemma te noteren op aparte post-its.

1) Een jaar lang gratis YouTube Premium in ruil voor toegang tot al jouw Whatsapp en Snapchat berichten.

2) Siri of Alexa (of een andere voice assistant) altijd bij de hand hebben maar ze luisteren wel al jouw gesprekken af.

3) Elke maand de nieuwste skins of dansjes in Fortnite (of upgrades van een andere bekende game op je smartphone) maar de game kan je wel in real life tracken (volgen) en weet altijd jouw locatie.

Laat de leerlingen vervolgens elk voor- en nadeel een 'gewicht' toekennen. Op elke post-it noteren ze een cijfer van 1 tot en met 5, waarbij 1 betekent "ik vind dit argument totaal niet belangrijk" en 5 betekent "ik vind dit argument heel belangrijk". Vervolgens hangen de leerlingen hun post-its terug op het bord aan de juiste kant van de weegschaal.

Overloop de antwoorden. Zijn er meer voor- of nadelen bij de dilemma's? Als je de 'gewichten' tegen elkaar optelt, wat telt er dan het zwaarst door? Aan welke voor- of nadelen wordt het meeste 'gewicht' toegekend.

Opmerking voor de leerkracht:

Om eens te veranderen kunnen de leerlingen deze stap ook in duo's doen. Het is ook mogelijk om zelf nog enkele stellingen toe te voegen, of vraag of de leerlingen ook zelf met een stelling te komen

3. Quiz

Rond de activiteit af met een korte quiz waarbij de leerlingen voor enkele populaire apps moeten raden welke gegevens de apps verzamelen. Overloop de antwoorden en leg nog eens uit dat iedereen zelf keuzes maakt over hoeveel informatie die wil opgeven. De antwoorden van de quiz vind je hieronder. De quiz zelf vind je als bijlage op de laatste pagina van deze activiteit.

Antwoord vraag 1: Alle opties zijn juist! Om het filmpje op TikTok te zetten geef je toestemming tot jouw galerij (waar ook andere foto's en filmpjes staan). Als je TikTok gebruikt om een filmpje te maken dan weet de app ook waar het filmpje is gemaakt. Daarnaast heeft de app sowieso toegang tot alles wat je op de app doet (de berichtjes die je stuurt en de filmpjes die je leuk vindt).

Antwoord vraag 2: Optie 1, 2 en 4 zijn juist! Snapchat houdt sowieso bij met wie je allemaal snapt. Daarnaast houden ze ook jouw locatie bij als je die deelt. Ze kunnen de reis die je bij de terugweg van het zwembad naar school volgen. Ten slotte weet Snapchat ook wat je op het internet opzoekt! Snapchat weet echter niet wat andere mensen opzoeken op een openbaar wifi-netwerk.

Antwoord vraag 3: Alle opties zijn juist! Als je Temu gebruikt dan geef je automatisch toestemming tot jouw locatie en jouw microfoon! Ze weten dus waar jij woont en kunnen jouw gesprekken eigenlijk af luisteren. Daarnaast geef je ook de toestemming om 's nachts jouw gsm te ontgrendelen. Zo kunnen ze zelfs meekijken in jouw smartphone (waar je bent en welke apps nog openstaan op de achtergrond) terwijl je slaapt. Daarnaast geef je ook toestemming tot jouw andere foto's en video's als je een foto online plaatst.

4. Klasgesprek.

Na de oefeningen met de post-its en de quiz is het mogelijk om een klasdiscussie te houden. Ondertussen weten de leerlingen dat als ze een app downloaden of gebruiken ze ook bepaalde stukjes informatie vrijgeven. Wat vinden zij van die balans? En wat als deze apps hun gegevens voor een heel lange tijd bijhouden? Zouden ze dit later ook oké vinden? Zouden ze de gegevens die ze nu met de apps delen ook met hun ouders delen?

Let erop om niet te oordelen over hun keuzes maar vooral te benadrukken dat ze hier zelf een keuze in hebben en dat die keuze voor iedereen anders kan zijn.

Opmerking voor de leerkracht:

Het gebruik van apps is iets wat nauw aan het hart ligt bij kinderen en jongeren. Het kan zijn dat de leerlingen na de activiteit nog enkele vragen hebben over dit thema. Daarom bundelen we hier (op de volgende pagina) nog enkele veel gestelde vragen en meer achtergrondinformatie. Indien verdere vragen kan je ons altijd contacteren via cyberhelden@bibzondergrenzen.be

1) Kunnen apps onze gegevens zomaar verspreiden of delen met anderen?

Neen! Indien we apps gebruiken dan 'geven we toestemming' tot onze gegevens. Maar wat ze met deze informatie mogen doen is heel streng vastgelegd! Ze mogen en kunnen dus nooit zomaar onze gegevens online op het internet gooien zodat iedereen deze kan zien. Hiervoor zijn strenge wetten en regels vastgelegd.

2) Wat gebeurt er dan wel met onze gegevens?

Deze worden in eerste instantie gebruikt om de app zelf beter te maken. Als je bijvoorbeeld een video liket op TikTok dan houdt TikTok dit bij om jou later soortgelijke filmpjes te tonen (zie activiteit filterbubbel). Doordat je meer filmpjes ziet die meer bij jouw interesses aansluit zal je meer tijd spenderen op TikTok. Daarnaast worden jouw gegevens gebruikt voor reclame- en marketingdoeleinden. De informatie die je opgeeft wordt dan gebruikt om persoonlijke advertenties of reclameboodschappen aan jou te tonen.

3) Kan een app jouw individueel gebruik volgen?

Dit is een moeilijke vraag om te beantwoorden aangezien dit verschilt van app per app en apps hier ook zelf heel vaag over zijn. Over het algemeen geldt dat apps jou niet individueel kunnen volgen. Dat betekent dat ze alle gegevens over jou verzamelen in combinatie met de gegevens van andere personen. Als je jouw locatie deelt dan kunnen ze zien hoeveel andere personen ook aanwezig zijn op die locatie. Het is niet het geval dat er iemand achter een computer zit en jou constant volgt. Dat is ook verboden per wet.

4) Heeft de privacybalans ook voordelen?

Uiteraard! Het is belangrijk de negatieve aspecten van de privacybalans te bespreken maar uiteraard heeft het delen van je data ook voordelen:

- *Gebruik van de app.*
- *Gepersonaliseerde inhoud op de app.*
- *Gepersonaliseerde advertenties en reclameboodschappen.*
- *Betere afstelling van de app op jouw profiel.*

Stel je een app voor waarbij je enkel inhoud en advertenties ziet die niks te maken hebben met jouw interesses. Een beetje saai niet? Het is dus een balans die we zelf in check moeten houden. Uiteindelijk ben jij de persoon die beslist hoeveel data je deelt en wat bedrijven met deze gegevens kunnen doen.

5) Wat met de minimumleeftijd van 13 jaar?

De minimumleeftijd voor een account op sociale media is 13 jaar. Dat is omdat apps en bedrijven geen data van kinderen onder 13 mogen gebruiken voor gepersonaliseerde advertenties. Echter, als je liegt over jouw leeftijd dan sociale media gebruikt als je jonger bent dan 13 dan kunnen ze jouw data wel gebruiken.

Uitbreiding en extra bronnen

- Laat de leerlingen eens in hun smartphone kijken om te zien welke apps welke toestemmingen hebben. Je kan in de instellingen sommige toestemmingen ook terug intrekken (bijvoorbeeld de locatie uitzetten als je de app niet gebruikt).
- <https://www.vpngids.nl/> is een goede site waar je tips & tricks kan krijgen over privacy en veilig surfen. De site maakt ook per app een overzicht welke gegevens ze precies over jou verzamelen.

Lessen

Privacy draait niet alleen rond het bewust delen van informatie op sociale media, het gaat ook over informatie die we soms onbewust delen om apps te kunnen gebruiken. De afweging die hierbij gemaakt moet worden, wordt de privacybalans genoemd. Deze balans is voor elke persoon anders en het is vooral belangrijk dat iedereen deze balans zelf bewust kan kiezen.

Quiz: De privacybalans!

Doe de quiz en kom erachter welke persoonlijke informatie apps verzamelen! Let op: er zijn meerdere antwoordmogelijkheden.

1. Je maakt een TikTok-video op de Scouts. Je post de video online en scrolt ook een beetje op jouw For You page waar je een aantal filmpjes liket. Waar heeft TikTok op dat moment allemaal toegang tot?

- Het filmpje dat je gemaakt hebt, maar ook al jouw andere video's en foto's die op jouw smartphone staan.
- Jouw privéberichten die je hebt verstuurd via TikTok.
- De plek waar de video genomen is (jouw scouts).
- De video's die je leuk hebt gevonden.

2. Je bent gaan zwemmen met school en bent aan het snappen met een vriend van de sportclub. Je gebruikt hiervoor de wifi van het zwembad. Hij vraagt waar je bent en je deelt jouw locatie via Snapchat. Vooraleer je terug met de bus terug vertrekt naar school zoek je nog snel even op of de snoepwinkel naast de school open is. Wat weet Snapchat allemaal?

- Dat je bent gaan zwemmen.
- Dat je snoepjes wilt kopen.
- Wat andere mensen hebben opgezocht op het wifi-netwerk van het zwembad.
- Dat je aan het snappen bent met jouw vriend van de sportclub.

3. Je geeft een verjaardagsfeestje bij je thuis en je zoekt nog versiering om alles wat feestelijk te maken. Je komt op de app Temu terecht. Daar kan je gratis feestversiering bestellen. Het enige wat je moet doen is een foto nemen van de versiering en deze in de app posten zodat andere mensen kunnen zien hoe de versiering eruitziet. Wanneer heel je huis versierd is, neem je een foto en plaats je deze op Temu. Waar heeft Temu allemaal toestemming tot?

- Jouw huisadres.
- Jouw andere foto's en video's.
- De gesprekken die plaatsvinden tijdens het verjaardagsfeestje.
- 's Nachts jouw gsm ontgrendelen.